

RAPORT ȘTIINȚIFIC

privind

ACTIVITĂȚILE AFERENTE OBIECTIVELOR CUPRINSE ÎN

PROIECTUL CNCSIS, ID-216 COD 0857:

Arheologia Deltei Dunării în Antichitate și Evul Mediu: modelizarea evoluțiilor ambientale și istorice

(1 ianuarie – 31 decembrie 2012)

Director de proiect: Prof. Dr. Octavian Bounegru

Pentru etapa unică din 2012 a proiectului au fost prevăzute trei obiective majore:

1. Determinarea potențialului teritoriului: analiza detaliată a morfologiei teritoriului dobrogean și a potențialului habitațional.

Activități prevăzute

- a) Evidențierea influenței ambientale asupra așezărilor umane.
- b) Identificarea resurselor vegetale și animale.

Rezultate obținute

Reconstituirea ariei deltaice în Antichitate și Evul Mediu, în contextul procesului de stabilire treptată a structurilor antropice, reprezintă prima și cea mai importantă etapă a proiectului. Au fost identificate și analizate sursele istorice de care dispunem privind realitățile antropice din arealul deltaic în Antichitate și Evul Mediu: surse literare antice și medievale, surse epigrafice, surse cartografice, surse arheologice. În ceea ce privește ultima categorie, au fost identificate, pentru epoca greco-romană și romano-bizantină mai multe așezări rurale, necropole, apeducte, instalații portuare (*Histria, Argamum, Murighiol – Halmyris*, pentru epoca romană, Vadu, Enisala, Bisericuța, Nufăru - *Prislav*, pentru epoca bizantină și medievală).

2. Alcătuirea unei baze de date privind determinările GPS resurselor habitatului uman.

Activități prevăzute

- a) Studiul imaginilor satelitare și al aerofotogramelor.
- b) Localizarea GPS a siturilor arheologice.

Rezultate obținute

Au fost identificate peste 100 de așezări antice, puncte de locuire, sanctuare, necropole, așezări fortificate, ferme și apeducte din spațiul sud-deltaic, din epocile: arhaică și clasică greacă, elenistică, romană și bizantină. La acestea se adaugă urmele portului antic al Histriei. Toate aceste resturi antropice au fost înregistrate în sistemul GPS, cartate pe hărți specifice (1:50.000) și fotografiate. Totodată s-a înregistrat distribuția planimetrică a surselor de apă, lemn și a terenurilor cultivate din apropierea așezărilor antice. Au fost astfel create premisele dezvoltării unui model integrat privind configurarea relației dintre distribuția

habitatului uman din epoca greco-romană și bizantină și sursele de materii prime din preajma așezărilor (hartă numerică).

3. Stabilirea similarităților și diferențelor într-un context istoric identic, la nivel european sau în bazinul hidrografic al Mării Mediterane.

Activități prevăzute

a) Sublinierea asemănărilor și diferențelor dintre habitatele adiacente la gurile marilor fluvii mediteraneene care au fost colonizate în epocile antică și medievală.

b) Crearea unui model privitor la dinamica evoluției aluvionare și a distribuției așezărilor umane din spațiul deltaic al Dunării.

Rezultate obținute

Pornind de la premisa istorică și arheologică, confirmată de surse literare grecești, printre care și Aristotel, potrivit căreia teritoriul orașelor grecești și romane trebuiau să dispună de surse variate de materii prime, amplasarea orașelor Halmyris, Orgame/Argamum, Histria, în apropierea gurilor Dunării a fost favorizată de factorii naturali: condiții excelente de amenajare a unei instalații portuare, o anumită zonă, în interiorul teritoriului, favorabilă practicării agriculturii, apoi dealuri împădurite, surse excelente de apă, cariere de calcar (Babadag), cupru (Mina de la Altîn-Tepe), argilă, lemn, calcar. Au fost identificate numeroase similitudini privind acest proces în sudul Italiei (regiunea cunoscută sub numele de Magna Grecia), în delta Rhonului sau în delta Nistrului (Olbia).

În ceea ce privește modelul numeric referitor la dinamica evoluției aluvionare și a distribuției așezărilor umane din spațiul deltaic, în anul 2012 au fost efectuate o serie de sondaje (foraje) geologice în perimetrul cuprins între brațul Sfântu Gheorghe și Enisala, cunoscut de geomorfologi sub numele de culoarul Beibugeac. Modelizarea respectivă se va realiza pe baza rezultatelor acestor foraje.

Efectuarea de foraje geologice de mică adâncime în arealul culoarului Beibugeac, fost braț fluvial sau strâmtoare marină între uscatul continental și legendara insulă Peuce (actualul pinten al Dunavățului) a reprezentat un moment important al derulării proiectului. Adâncimea maximă a forajelor a fost de 19 m. În cele patru puncte de prelevare s-a atins fundamentul calcaros. Urmează analiza detaliată a sedimentelor (granulometrie, minerale, proveniență etc.) și datarea cu C₁₄. Se urmărește reconstituirea geologică a culoarului Beibugeac și evidențierea importanței pe care a jucat-o în practicarea comerțului maritim și fluvial.

Stagii de documentare și colaborări la instituții internaționale de profil

Membri ai proiectului (Octavian Bounegru, Gheorghe Romanescu, Florin Topoleanu, Adriana Bounegru, Ana Maria Bușilă) au beneficiat de stagii de cercetare și documentare în câteva universități și institute arheologice din Grecia, Austria și Germania.

Asfel, trebuie subliniată colaborarea eficientă și benefică stabilită cu profesorul Stelios Andreou, directorul departamentului de arheologie a Universității *Aristoteles* din Salonic, un reputat specialist în domeniul arheologiei peisajului din spațiul egean. Stagiile de cercetare și documentare la aacest institut au permis o mai bună și mai nuanțată înțelegere a raportului dintre stabilirea și dezvoltarea comunităților antice și dinamica geomorfologiei spațiului complexului deltaic al Dunării. De asemenea, au fost stabilite bazele unui viitor proiect de cercetare comun, Universitatea din Iași și Universitatea din Salonic, referitor la evidențierea

principaleor repere ale procesului de colonizare greacă în spațiul vest-pontic și în golful Thermaic – peninsula Chalcidică.

Un alt centru universitar important în care mai mulți membri ai echipei au desfășurat activități de cercetare și documentare este Universitatea din Viena, Institutul de Epigrafie și Papirologie, condus de profesorul Fritz Mitthof. Aici, membri ai echipei au putut aduna numeroase informații, de natură epigrafică și papirologică, privind toponimia și topografia antică a vestului Mării Negre, din perspectiva inscripțiilor grecești și latine. Urmare a excelentelor rapoarte științifice cu specialiștii de la institutul menționat, Ana Maria Bușilă, Adriana Bounegru și directorul de proiect, au fost nominați pentru a participa la un proiect austro-român referitor (Universitatea Wien și Universitatea din Iași) la o istorie arheologică în România (1850-1918). Proiectul este intitulat: *Materialsammlung und -auswertung zur Geschichte der heimatlichen, patriotisch-nationalen Archäologie bzw. "vaterländischen Altertumskunde" in Moldau und Dobrudscha*.

Comunicări susținute la congrese și colocvii internaționale

Octavian Bounegru

Hegesagoras, fils de Monimos, nauarchos autokrator d'Histria et la guerre navale entre Messembria et Apollonia Pontica (IIe s. av.), DEGUWA. In Poseidons Reich XVII, Stralsund, März-April 2012. (Anexa 6)

Emporoi et nauclères dans les ports de la Méditerranée orientale. Structure et image publique des commerçants et des armateurs, Internationales Epigraphisches Kongress, Berlin, 28-30 august 2012 (Anexa 3).

Sigilées Orientales: spécifiques de terminologie et la réalité archéologique. Le cas de Pergame: IIIrd Nieborów workshop "„Late Hellenistic to Mediaeval Fine wares of the Aegean Coast of Anatolia - their production, imitation and use." 30th November - 2nd December 2012, Nieborów, Poland (Anexa 7).

Gheorghe Romanescu

Gh. Romanescu, *Method to Assess the Extreme Hydrological Events in Danube Fluvial Delta: Air and Water. Components of the Environment Conference*. 23-24 Martie 2012, Cluj-Napoca. <http://aerapa.conference.ubbcluj.ro>.

Gh. Romanescu, *Aluvial transport processes and brutal anthropic interventions on the Romanian littoral of the Danube delta*: ECSA 50 and Estuarine Coastal and Shelf Science Conference. Today's science for tomorrow's Management 2012, 3-7 June 2012, Venice, Italy, by Elsevier, www.estuarinecoastalconference.com.

Gh. Romanescu, *The dynamics and the typology of the lacustrine landscape in the Danube Delta*: International Journal of Arts & Sciences. Multidisciplinary conferences in a „study abroad” format. Florence Multidisciplinary Conference, June 19-22, 2012. www.international.org/florence.html.

Gh. Romanescu, O. Bounegru, *Limnoarchaeology problematics in the light of new scientific discoveries*: International Conference "Water resources and wetlands", 14-16 September 2012, Tulcea.

Gh. Romanescu, M. Mierlă, *Flood hazard assesment using satellite images and elevation model for Sontea-Fortuna lacustrine complex, Danube Delta*: International Conference "Water resources and wetlands", 14-16 September 2012, Tulcea.

Gh. Romanescu, C. Stoleriu, *Water qualitative parameters of fluviatile limans located in the south-west of Dobrogea*: International Conference "Water resources and wetlands", 14-16 September 2012, Tulcea..

Conferințe susținute la instituții universitare și academice din străinătate

Octavian Bounegru

Romanisierung der ländlichen Bevölkerung in Skythia Minor (2.-3. Jh. n. Chr.) – Institut für Altertumskunde und Epigraphik, Universität Wien (martie 2012); invitație: Prof. Dr. F. Mitthof.

Publicații

Octavian Bounegru

Ploia platypegia. Militärischer Nachschub zu Wasser in spätrömischer Zeit, Skyllis, 2011, apărut 30.02. 2012 (anexa 7).

Studies on the pontic and Aegean Economy, ed. a II-a, Iași 2012, 189 p.

Gheorghe Romanescu

G. Romanescu, *Geoarchaeology of the ancient and medieval Danube Delta: Modeling environmental and historical changes. A review*, Quaternary International (2012), Doi:10.1016/j.quaint.2012.07.008. Impact Factor: 2,00. Scor relativ de influenta: 1,10607 (in press).

G. Romanescu, O. Bounegru, V. Efros (2012), *From Greek antiquity to the middle ages: a possible incursion an special interest tourism in the Danube delta*, WIT Transactions on Ecology and the Environment, 161:355-367. Doi:10.2495/ST120291. Publication type: Conferences and Proceedings. Online ISSN: 1743-3541 (on-line).

G. Romanescu, *The tourist potential of coasts and deltas. A look at the romanian coastal areas*, Parthenon Verlag, Geist & Wissenschaft, Kaiserslautern und Mehlingen, ISBN 978-3-942994-02-6, 284 pag.

Activitatea doctoranzilor

În etapa unică 2012 a proiectului de cercetare doi membri ai proiectului și-au susținut, respectiv predat lucrarea de doctorat.

Ana Maria Bușilă, doctorandă sub coordonarea directorului de proiect, beneficiind și de un stagi de documentare la English Archaeological Institute Athens, și-a susținut teza

intitulată *Tipologia și funcționalitatea porturilor maritime de pe coasta levantină în perioadele elenistică și romană* (septembrie 2012) obținând calificativul *summa cum laudae*.

Adriana Bounegru, doctoranda sub coordonarea prof. dr. Gheorghe Vlad Nistor, Facultatea de Istorie București, a predat teza intitulată *Libanios și Antiochia în secolul al IV-lea p. Chr.*

Aceste activități de natură profesională (curiculară) reprezintă o dovadă a faptului că implicarea tinerilor cercetători, în cazul de față doctoranzi, în proiecte de cercetare complexă, contribuie la consolidarea și lărgirea potențialului științific al acestora și sporesc vizibilitatea lor internațională. Altfel spus, includerea tinerilor cercetători în proiecte de anvergură europeană se dovedește a fi benefică din toate punctele de vedere.

Iași, 3 decembrie 2012

Prof. Dr. Octavian Bounegru